

ВСТУП

Починаючи з 24 лютого 2022 року, повномасштабна війна в Україні призвела до масового переміщення населення та гуманітарної кризи. З огляду на важливу роль багатоцільової грошової допомоги як способу допомоги, моніторинг ринку є ключовою ініціативою для забезпечення ефективної і сталої гуманітарної допомоги та недопущення її негативного впливу на місцеві ринки.

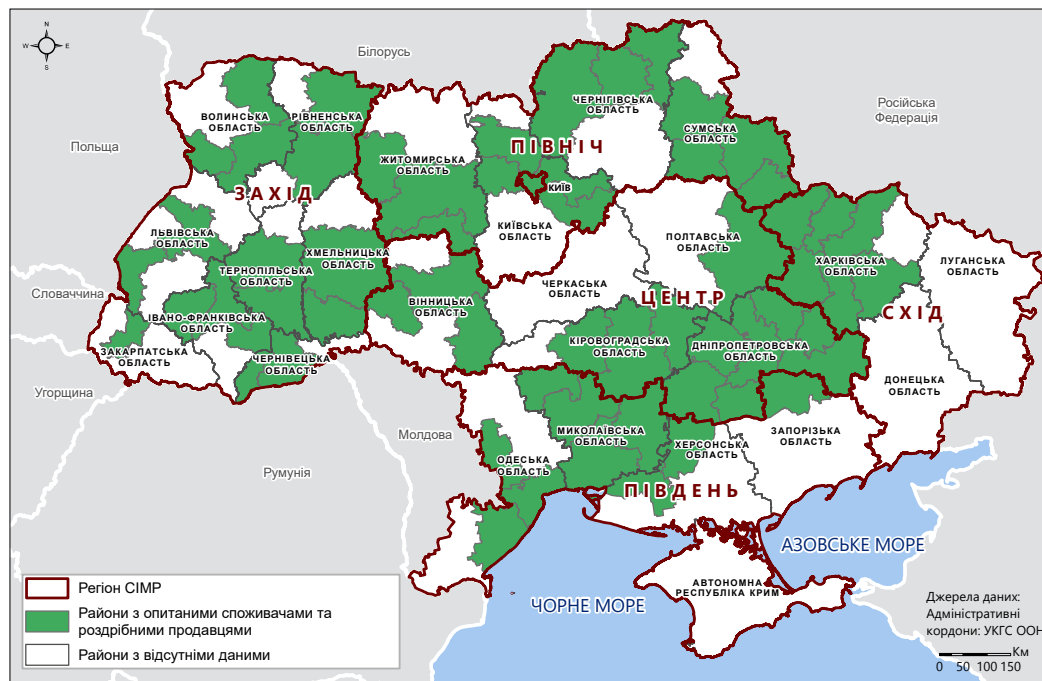
Через тривалу повномасштабну війну в Україні, дані про стан ринку є обмеженими та неповними, особливо на постраждалих від війни територіях. Метою Спільної ініціативи з моніторингу ринку (СІМР) є заповнити цей брак інформації шляхом

надання необхідних та оперативних даних про цінові тенденції та показники функціонування ринку.

Щомісяця проводиться оцінка торговельних майданчиків по всій території України. У кожному місці збору даних польові команди реєструють ціни та інші ринкові показники шляхом опитування ключових інформантів (КІ), що відображає щомісячні зміни на місцевих ринках.

Метою СІМР є: щомісячне відстеження цін та наявності основних товарів на ринках України; оцінка впливу поточної гуманітарної кризи на системи ринків України; допомога гуманітарним організаціям з усіх секторів у кращому розумінні ситуації на ринку в Україні.

ГЕОГРАФІЧНЕ ОХОПЛЕННЯ ДОСЛІДЖЕННЯ

КЛЮЧОВІ ТЕЗИ

- Пальне в жовтні дорожчало вищими темпами на тлі зростання світових цін на нафту в попередні місяці та логістичних труднощів при перетині кордону. Зростання цін на газ скраплений для автомобілів було насамперед пов'язане з новими правилами розмитнення пального. **Надмірно дороге автомобільне пальне обмежило доступ до магазинів для 19% опитаних покупців.**
- Питання цінової доступності залишається критично важливим по всій країні, оскільки 53% опитаних покупців вказали на зростання цін як на основну фінансову перешкоду в доступі до ринків, а 41% опитаних підприємств роздрібною торгівлі очікують на труднощі із забезпеченням роботи магазинів у найближчі місяці.
- Доступ до необхідних для зими речей, таких як теплий одяг, становив найбільшу проблему на близьких до лінії фронту територіях, таких як Запорізька та Херсонська області, де, відповідно, 42% та 24% опитаних покупців повідомили про проблеми з доступністю. Більше того, у Запорізькій області 65% опитаних споживачів повідомили про проблеми з доступністю палива для опалення.
- Безпекові чинники обмежували доступ покупців до ринків та впливали на діяльність підприємств роздрібною торгівлі на Півдні та Сході, особливо на територіях поблизу лінії фронту, таких як Запорізька, Херсонська та Харківська області.
- Покупці на Півдні стикалися з труднощами в доступі до фінансових послуг переважно через брак працюючих банків (про це повідомили 34% опитаних покупців) та банкоматів у їхніх громадах (22%). Водночас значних обмежень у доступі до «Укрпошти» не було виявлено.

КЛЮЧОВІ ПОКАЗНИКИ

Ключові зміни в кошику СІМР за місяць

Медіанна вартість загального кошика СІМР	
1052 грн	▼ -1,4%
27,79 USD	▼ -0,9%
26,05 EUR	▼ -0,2%
Продовольчі товари	▲ +0,7%
Засоби гігієни	▼ -3,4%

Медіанна вартість кошика СІМР за регіонами

Захід	1071 грн	-6,2% ▼
Схід ¹	1069 грн	+5,3% ▲
Північ	1068 грн	-0,7% ▼
Київ	1058 грн	-2,7% ▼
Центр	1032 грн	+1,2% ▲
Південь	1020 грн	-4,4% ▼

¹ До Сходу віднесено Харківську, Луганську та Донецьку області.

Курс валют²

36,39	37,85	40,38
USD/UAH	USD/UAH	EUR/UAH
офіційний	на ринку	на ринку
▼ -0,5%	▼ -0,6%	▼ -1,3%

² Медіанний курс валют станом на 15 жовтня 2023 року. Дані доступні на <http://minfin.com.ua>.

10	Партнерів-учасників
22	Досліджені області
105	Досліджених громад
1003	Інтерв'ю з ключовими інформантами
448	Опитаних підприємств роздрібною торгівлі
555	Опитаних споживачів
20	Досліджених товарів

КОШИК СІМР

Кошик СІМР - це підгрупа споживчого набору репрезентативних товарів (та послуг) із 335 позицій, який формується Державною службою статистики України (Держстатом) і куди входять основні продовольчі товари та засоби гігієни, які регулярно купує середньостатистичне домогосподарство. Вміст кошика СІМР було визначено під час консультацій із Робочою групою з питань грошової допомоги в Україні (РГГД).

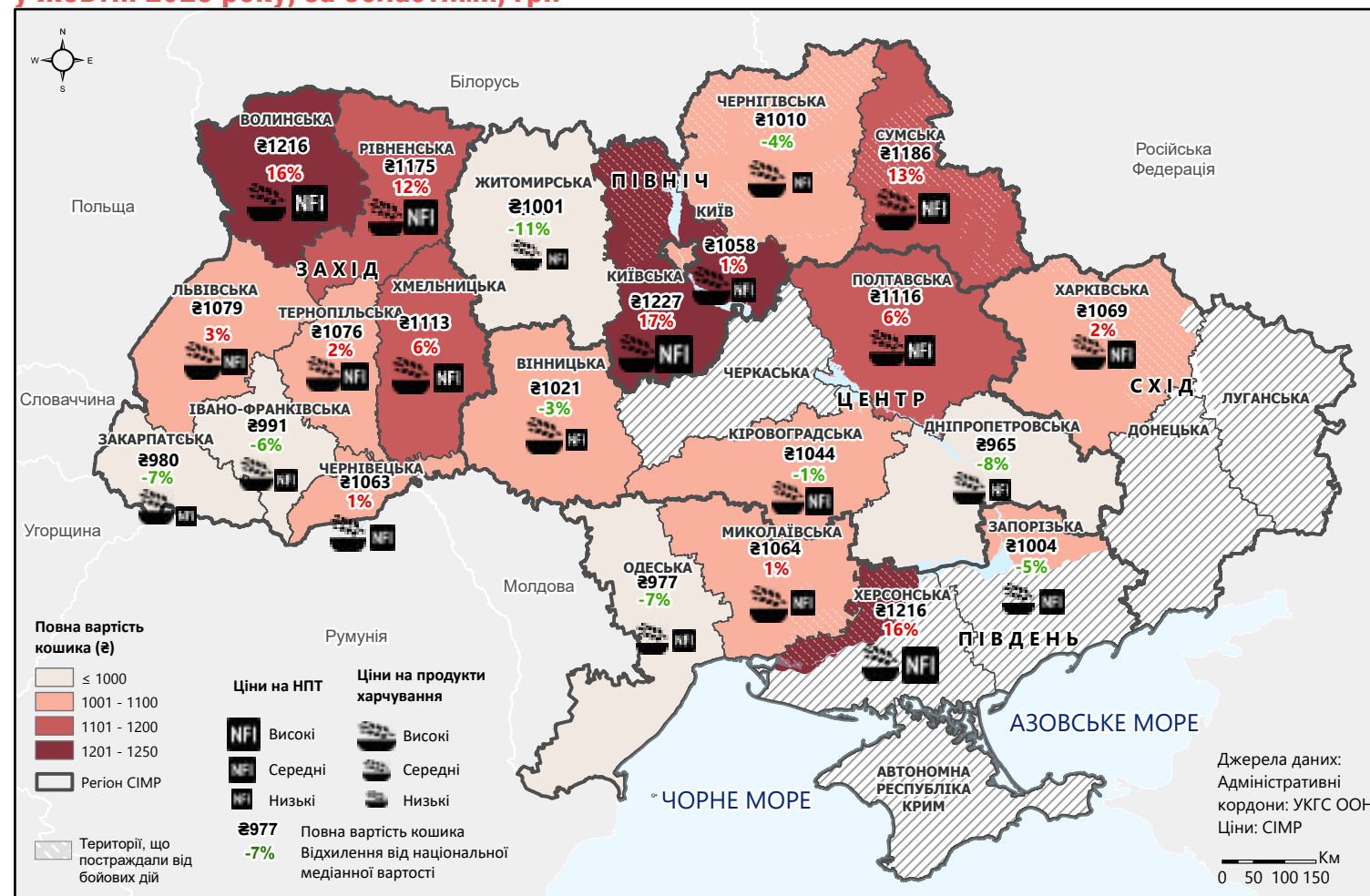
Продукти харчування

Хліб	500 г
Крупа гречана	1 кг
Капуста	1 кг
Морква	1 кг
Курятина (стега)	1 кг
Каші для першого прикорму	200 г
Вода питна	1 пляшка (1,5 л)
Яйця (курячі)	10 шт
Молоко (2,5%)	900 мл
Олія соняшникова	900 мл
Цибуля	1 кг
Картопля	1 кг
Рис круглий	1 кг
Пшеничне борошно (біле)	1 кг

Непродовольчі товари

Туалетне мило	1 брусок (75 г)
Підгузки (дитячі, розмір 3)	1 упаковка (40-60 шт)
Гігієнічні прокладки	1 упаковка (10 шт)
Господарське мило	1 брусок (200 г)
Зубна паста	1 тюбик (75 мл)
Пальний порошок (автомат)	1 пачка (500 г)

Карта 2: Медіанні значення вартості продуктивних та непродовольчих кошиків у жовтні 2023 року, за областями, грн

1052 грн (▼ -1,4%)

Вартість кошика СІМР у жовтні 2023 року

Основні тенденції кошика СІМР

- У жовтні вартість повного кошика СІМР знизилась у всіх регіонах порівняно з вереснем, крім Сходу та Центру, де вона зросла на 5% та 1% відповідно.
- Розрахунок на національному рівні кошика СІМР у жовтні показав зниження його вартості на 1% порівняно з вереснем, хоча він

залишився на 4% дорожчим, ніж у жовтні 2022 року.

- Найдорожчий кошик СІМР було розраховано на основі цін, про які повідомлялося на Заході (1171 грн), Сході (1069 грн) та Півночі (1068 грн), тоді як найнижчі ціни в кошику СІМР були зафіксовані на Півдні (1020 грн).
- На обласному рівні найвища вартість

кошика СІМР була зафіксована в Київській (1227 грн), Херсонській (1216 грн) та Волинській (1216 грн) областях.

- Про зростання цін на всі товари, включені до кошика СІМР, порівняно з попереднім місяцем, повідомили 15% опитаних підприємств роздрібної торгівлі в Запорізькій, 13% у Волинській та 11% у Чернівецькій, Сумській та Тернопільській областях.

Таблиця 1: Медіана ціни на продовольчі товари в жовтні 2023 року, за регіонами, грн

Найменування	Одиниця	Захід		Центр		Південь		Північ		Київ		Схід		Загалом	
		Медіанна ціна, грн	Динаміка з вересня 2023 року	Медіанна ціна, грн	Динаміка з вересня 2023 року	Медіанна ціна, грн	Динаміка з вересня 2023 року	Медіанна ціна, грн	Динаміка з вересня 2023 року	Медіанна ціна, грн	Динаміка з вересня 2023 року	Медіанна ціна, грн	Динаміка з вересня 2023 року	Медіанна ціна, грн	Динаміка з вересня 2023 року
Хліб	500 г	19	▲2%	16	▼8%	19	▼1%	17	▼1%	21	▲2%	15	▼4%	18	▼2%
Крупа гречана	1 кг	36	▼14%	36	▼7%	47	▼13%	41	▼8%	34	▼19%	34	▼7%	36	▼14%
Капуста	1 кг	11	▲5%	8	▼13%	11	▼4%	10	▲11%	11	▲9%	9	▼6%	10	▲6%
Морква	1 кг	14	▲10%	10	▼13%	14	▼4%	10	▼2%	10	▼8%	10	0%	10	▼11%
Курятина (стегна, свіжі)	1 кг	112	▲2%	114	▲5%	92	▼7%	114	▲2%	127	▼2%	102	▲16%	113	▲3%
Каші для першого прикорму	200 г	87	▼3%	90	▲5%	56	▼21%	96	▲6%	94	▼6%	96	▲1%	92	▲2%
Яйця (курячі)	10 шт	54	▲15%	49	▲16%	50	▲11%	49	▲12%	48	▲8%	50	▲14%	49	▲12%
Молоко (2.5%, свіже)	900 мл	32	▼1%	31	▼1%	33	▲1%	32	▲3%	30	▼1%	32	▲8%	32	▲2%
Олія (соняшникова, рафінована)	900 мл	49	▼5%	50	▼1%	58	▲4%	49	▼5%	50	0%	51	▲3%	50	▼2%
Цибуля	1 кг	16	▲11%	14	▲18%	15	▲5%	13	▲7%	15	▲18%	15	▲32%	15	▲19%
Картопля	1 кг	10	▼2%	9	▼13%	12	0%	8	▼16%	11	▼5%	9	▼8%	10	▼6%
Рис (круглий)	1 кг	51	0%	49	▼6%	56	▲3%	53	▼3%	57	▲6%	50	▲6%	52	▼2%
Вода	1,5 л	15	▲2%	13	▼8%	15	▼11%	17	▲4%	15	▲3%	14	▼15%	15	▼5%
Пшеничне борошно (біле)	1 г	18	▼3%	18	▲14%	19	▲2%	20	▲10%	20	▼3%	15	▼11%	19	▲1%
Загалом		524	0%	507	▲2%	497	▼4%	529	▲2%	544	▼1%	501	▲5%	520	▲1%

Таблиця 2: Медіана ціни на непродовольчі товари (засоби гігієни) у жовтні 2023 року, за регіонами, грн

Найменування	Одиниця	Захід		Центр		Південь		Північ		Київ		Схід		Загалом	
		Медіанна ціна, грн	Динаміка з вересня 2023 року	Медіанна ціна, грн	Динаміка з вересня 2023 року	Медіанна ціна, грн	Динаміка з вересня 2023 року	Медіанна ціна, грн	Динаміка з вересня 2023 року	Медіанна ціна, грн	Динаміка з вересня 2023 року	Медіанна ціна, грн	Динаміка з вересня 2023 року	Медіанна ціна, грн	Динаміка з вересня 2023 року
Туалетне мило	1 брусок (75 г)	14	▼6%	14	▲16%	15	▼4%	13	▲7%	13	▲1%	12	▼3%	14	▲10%
Підгузки (дитячі, розмір 3)	1 упаковка (40–60 шт)	375	▼16%	369	▲1%	365	▼6%	377	▼5%	372	▼7%	417	▲5%	374	▼5%
Гігієнічні прокладки	1 упаковка (10 шт)	44	0%	41	▲2%	39	▲2%	41	▲5%	41	▲13%	41	▲12%	41	▲4%
Господарське мило	1 брусок (200 г)	18	▼19%	20	▼2%	21	▲1%	22	▲6%	22	▲4%	18	▼12%	21	▼1%
Зубна паста	1 тюбик (75 мл)	43	▲4%	37	▲3%	33	▼3%	37	▲7%	26	0%	35	▲34%	36	▲2%
Пральний порошок	1 пачка (500 г)	53	▲5%	44	▼8%	50	▼4%	48	▼7%	40	▼3%	45	▲8%	46	▼5%
Загалом		547	▼12%	525	▲1%	523	▼5%	539	▼3%	514	▼4%	568	▲6%	531	▼3%

Таблиця 3: Медіанна вартість повного кошика СІМР, за областями

Місце знаходження	Кошик СІМР, грн	Динаміка у відношенні до вересня 2023 року
Центр		
Вінницька	1021	▼4%
Дніпропетровська	965	▼7%
Кіровоградська	1044	▲3%
Полтавська	1116	▲6%
Черкаська	-	-
Схід		
Харківська	1069	▲5%
Донецька	-	-
Луганська	-	-
Київ		
м.Київ	1058	▼3%
Північ		
Житомирська	937	▼5%
Київська	1227	▲13%
Сумська	1186	▼3%
Чернігівська	1010	▼8%
Південь		
Запорізька	1004	▼3%
Миколаївська	1064	▼5%
Одеська	977	▼2%
Херсонська	1216	▲3%
Автономна Республіка Крим	-	-
Захід		
Волинська	1216	▲24%
Закарпатська	980	▼6%
Івано-Франківська	991	▼7%
Львівська	1079	▼9%
Рівненська	1175	▲1%
Тернопільська	1076	▼8%
Хмельницька	1113	▼3%
Чернівецька	1063	▼10%
Загалом	1052	▼1%

ЦІНИ

Вартість продуктового кошика зросла в більшості регіонів, причому найсуттєвіше - на Сході (на 5%). Загалом по країні вона становила 520 грн, що на 1% більше, ніж у вересні.

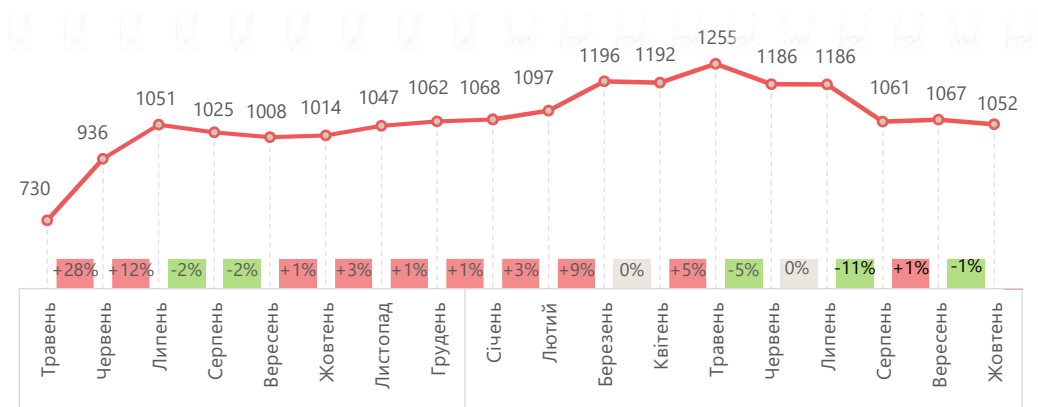
Зростання цін на продукти харчування відбулося насамперед за рахунок підвищення цін на окремі овочі, а саме: цибулю (на 19%) та капусту (на 6%), а також на яйця (на 12%). Варто зазначити, що ціни на більшість овочів залишалися нижчими, ніж у вересні 2022 року, причому морква подешевшала на 59%, цибуля - на 56% і капуста - на 40%. Це може бути пов'язано з гарним урожаєм більшості овочів як завдяки сприятливій погоді, так і нарощуванню обсягів виробництва в деяких регіонах.

Найдорожчий продуктивний кошик було розраховано на основі цін, про які повідомляли підприємства роздрібної торгівлі в Києві (544 грн), у той час як найдешевший був на Півдні (497 грн).

Вартість товарів у непродовольчому (гігієнічному) (НПТ) кошику в жовтні склала 531 грн загалом по країні, що на 3% менше, ніж у вересні. Зменшення вартості кошика НПТ спостерігалось в усіх регіонах, крім Центру та Сходу, де відбулося збільшення на 1% та 6% відповідно.

Найдорожчий кошик НПТ було зафіксовано на Сході (568 грн), тоді як найдешевший - у Києві (514 грн).

Рисунок 1: Щомісячна динаміка вартості кошика СІМР, грн

Карта 3: Медіанна вартість продуктивних кошиків у жовтні 2023 року, за областями, грн

НАЯВНІСТЬ ТОВАРІВ

Продовольчі товари та засоби гігієни

У жовтні продукти харчування та засоби гігієни були в широкому доступі, оскільки лише 1% та 2% опитаних покупців, відповідно, повідомили про їхню обмежену наявність. **Покупці на Півдні відзначили найбільший дефіцит** (4% - продовольчих товарів та 6% - засобів гігієни).

Згідно з опитуванням підприємств роздрібною торгівлі, дитячі каші для першого прикорму та підгузки для немовлят були серед найменш доступних товарів у кошику СІМР. Загалом по країні 92% опитаних підприємств роздрібною торгівлі повідомили про повну наявність дитячих каш для першого прикорму та 91% - підгузків для немовлят. Проте наявність цих товарів, за повідомленнями, була найбільш обмеженою на Півдні, склавши 72% для каш і до 75% для підгузків.

Рисунок 3: % підприємств роздрібною торгівлі, які повідомили про наявність дитячих каш для першого прикорму, за регіонами

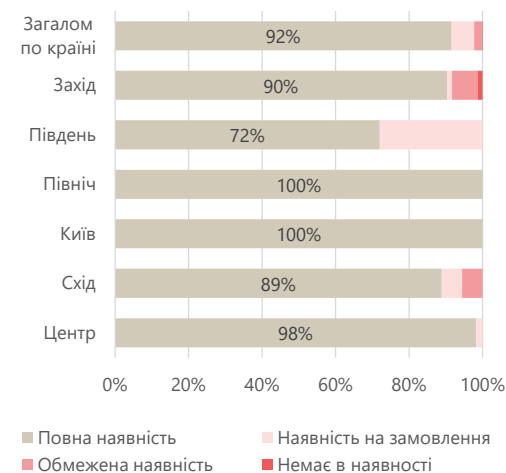

Рисунок 4: % підприємств роздрібною торгівлі, які повідомили про наявність підгузків для немовлят, за регіонами

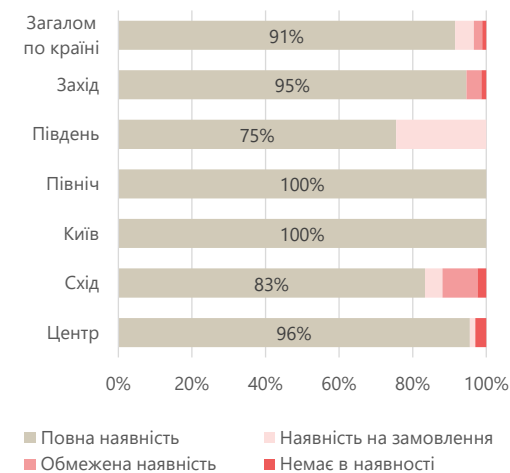
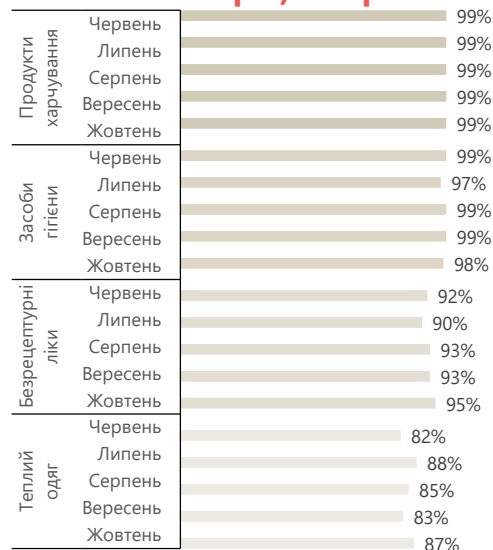

Рисунок 2: % покупців, які повідомили про повну наявність товарів, по країні

Ліки

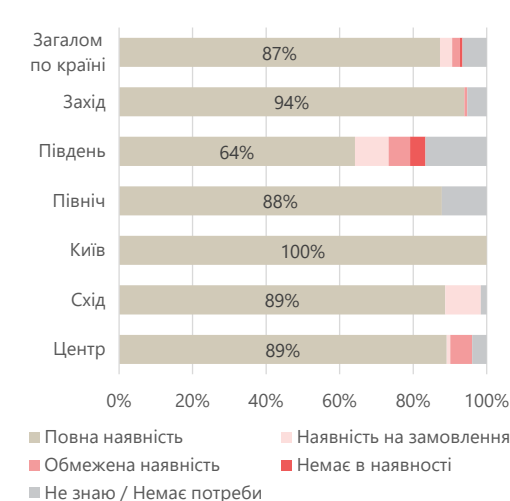
Ситуація з доступністю безрецептурних ліків дещо покращилася порівняно з попередніми місяцями. У серпні та вересні 93% опитаних покупців повідомили про повну наявність ліків, і цей показник зріс до 95% у жовтні.

Проте певні проблеми з доступністю було зафіксовано на Півдні, у Центрі та на Заході, де, відповідно, 12%, 6% та 5% опитаних покупців зазначили його неповну наявність.*

Найбільш проблемною виявилася ситуація в Запорізькій та Волинській областях, де, за повідомленнями, був найнижчий відсоток повної наявності ліків - 62% та 67% відповідно.

* **Примітка:** цей варіант включає відповіді «немає в наявності», «обмежена наявність» та «наявність на замовлення».

Рисунок 5: % покупців, які повідомили про наявність теплового одягу, за регіонами

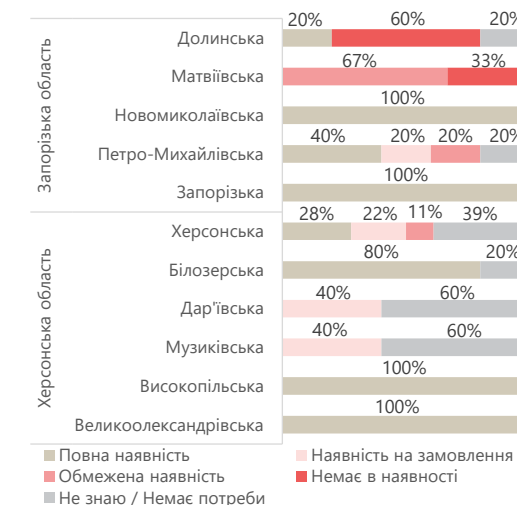

Теплий одяг

Результати опитування свідчать про постійні труднощі з доступом до теплового одягу, особливо на Півдні, що є надзвичайно важливим в умовах похолодання. Особливо тривожною є ситуація на територіях поблизу лінії фронту, таких як Запорізька та Херсонська області, де, відповідно, 42% та 24% опитаних покупців повідомили про неповну наявність теплового одягу в жовтні.

Більше того, респонденти в східних, західних та центральних областях також повідомили про труднощі з доступом до теплового одягу в місцевих магазинах та ринках. Про ці проблеми зокрема повідомляли жителі Вінницької (15%), Харківської (10%), Миколаївської (6%), Тернопільської (6%) та Дніпропетровської (3%) областей.

Рисунок 6: % покупців, які повідомили про наявність теплового одягу*, за громадами

* У топ-2 області з найгіршою ситуацією щодо наявності теплового одягу.

ДОСТУПНІСТЬ ЕНЕРГЕТИЧНИХ РЕСУРСІВ ТА РИНКОВІ ЦІНИ

Завдяки достатній пропозиції на ринку для більшості опитаних споживачів по всій країні (78%) пальне для транспортних засобів у жовтні було повністю доступне. Водночас у трьох областях було зафіксовано певні проблеми з наявністю пального: у Вінницькій області 15% респондентів відзначили брак пального; у Запорізькій області 12% повідомили про обмежену наявність; а в Миколаївській області 6% зазначили або відсутність, або обмежену наявність пального для транспортних засобів.

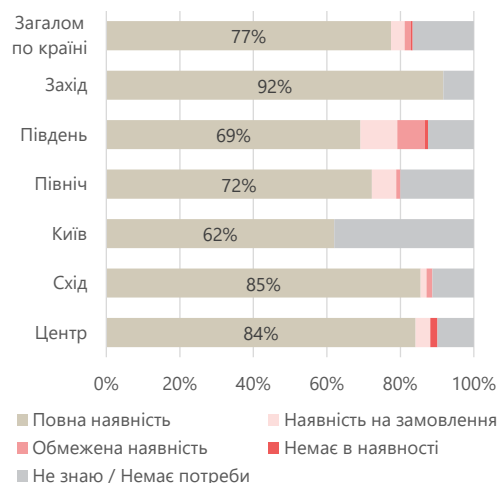
Ситуація відносно палива для опалення дещо погіршилася в цілому в країні порівняно з попереднім місяцем. У вересні 82% опитаних споживачів повідомили про повну наявність палива для опалення, тоді як у жовтні ця частка зменшилася до 77%.

Проблеми з доступністю було виявлено в п'яти областях - Запорізькій, Чернігівській, Дніпропетровській, Херсонській та Харківській - через їхню близькість до лінії фронту або постійні наземні обстріли¹. **Особливо тривожною, з наближенням зими, ситуація склалася в Запорізькій області, де 19% опитаних споживачів повідомили про нестачу палива для опалення та інші 46% зазначили, що можуть придбати його тільки на замовлення.** Як і в попередні місяці, 30% споживачів, опитаних у Чернігівській області, могли отримати паливо для опалення тільки на замовлення.

Ринкові ціни

Пальне в жовтні дорожчало вищими темпами на тлі зростання світових цін на нафту в попередні місяці та

Рисунок 7: % покупців, які повідомили про наявність палива для опалення, за областями

логістичних труднощів при перетині кордону².

За даними Держстату,³ у жовтні, порівняно з вереснем, середні споживчі ціни на пальне для транспортних засобів, зокрема бензин А-92 та А-95, зросли на 3%, тоді як на дизельне пальне - на 4%.

Починаючи із 17 жовтня в Україні вступили в силу нові правила розмитнення пального.⁴ Мета цих змін - припинити імпорт до України скрапленого газу російського походження, який міг би складати до 20% усього українського ринку. Добові обсяги розмитнення в жовтні порівняно з вереснем впали на 12%. **Внаслідок затримок на кордоні, у жовтні середня роздрібна ціна на скраплений газ зросла на 9%, тобто до 28,19 грн за літр, за даними Консалтингової групи «А-95».**⁵

Експерти передбачають, що труднощі з перетином кордону та нестача пального в Румунії через нещодавні ремонтні роботи, що проводили деякі нафтові компанії, і надалі призводитимуть до росту цін на скраплений газ. У листопаді й грудні його ціна може піднятися до 30 грн за літр.

Згідно із СІМР-опитуванням покупців, орієнтовні ціни на бензин, придбаний через неофіційні джерела, дорівнювали цінам на бензин, отриманий через офіційні канали. Однак орієнтовна ціна на дизель, придбаний неофіційно, була трохи нижчою, ніж на отриманий через офіційні джерела. Зокрема респонденти зазначили, що як офіційні, так і неофіційні джерела пропонували бензин за 55 грн за літр. Натомість дизель коштував 56 грн за літр через офіційні джерела й трохи дешевше - 54 грн за літр - через неофіційні канали.

З початку повномасштабної війни в лютому 2022 року, ціни на природний газ, який споживачі використовують для опалення та приготування їжі, залишаються стабільними на рівні 8 грн за кубометр по всій

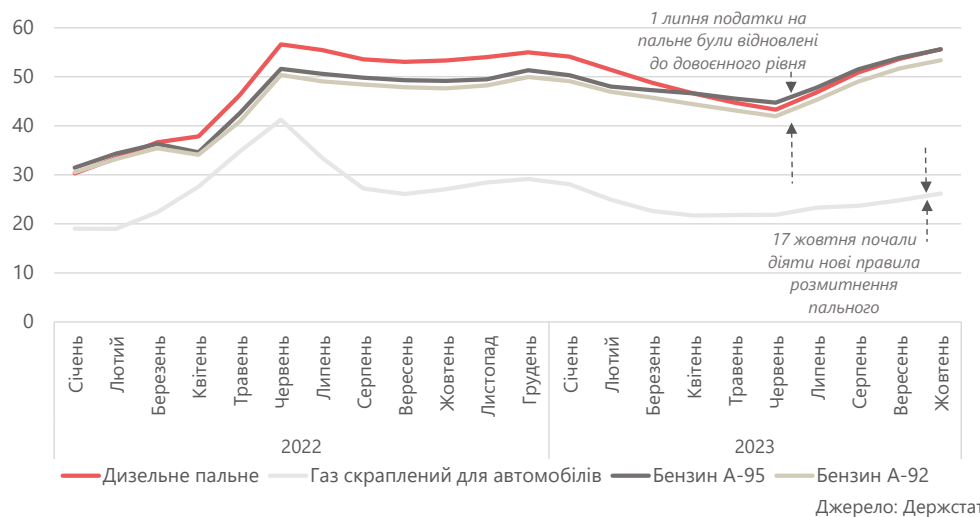
країні. Водночас ціна на електроенергію утримується на рівні 2,64 грн за кВт/год, що більш ніж у 1,5 раза вище, ніж на початку року.

У жовтні медіанна ціна на дрова зросла на 4% порівняно з вереснем і досягла 1410 грн за кубометр. Найвищі ціни спостерігалися на Сході та Півдні, де ціна на дрова становила, відповідно, 1900 грн і 1700 грн за кубометр.

Важливо відзначити, що мешканці раніше окупованих територій, намагаючись економити на покупці дров, вирушають до лісу, щоб створити власний запас, і часто наражаються на приховану небезпеку від мін, залишених після бойових дій^{6,7}.

Примітка: Уряд повідомив, що мешканцям територій, де тривають бойові дії, безкоштовно нададуть дрова (за допомогою міжнародних партнерів). Зокрема, це стосується відповідних територій (зі списку громад, визнаних Міністерством з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України зоною бойових дій) у 8 областях: Херсонській, Харківській, Донецькій, Запорізькій, Дніпропетровській, Сумській, Чернігівській і Луганській.⁸

Рисунок 8: Середня споживча ціна на пальне для транспортних засобів, загалом по країні, грн за літр

Джерело: Держстат

ДОСТУП ДО МАГАЗИНІВ

Фізичний доступ до магазинів

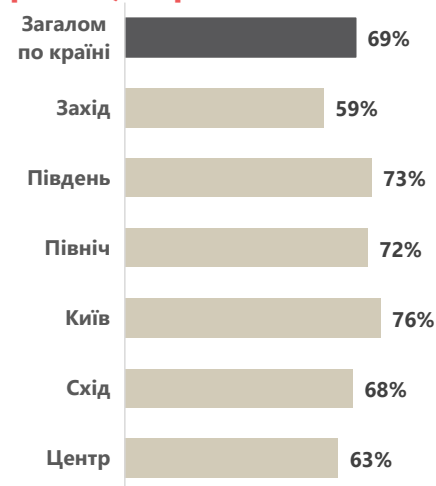
У жовтні 22% опитаних як покупців, так і роздрібних продавців загалом по країні зазначали, що повномасштабна війна вплинула на їхню можливість фізичного доступу до магазинів або ринків. Найвищі відсотки спостерігалися на Півночі та Півдні, де, відповідно, 47% та 45% опитаних покупців повідомили про труднощі з доступом до магазинів.

Основною причиною труднощів у доступі до ринків по всій країні були повітряні тривоги, про що зазначили 12% опитаних покупців, із найвищою часткою на Півночі (44%). Варто зазначити, що всі опитані покупці в Чернігівській області повідомили, що магазини або ринки на їхній території тимчасово припиняли роботу через повітряні тривоги.

Безпеківі чинники мали значний вплив на доступ до магазинів покупців на південних та східних територіях поблизу лінії фронту. У цих регіонах покупці повідомляли про активні бойові дії або обстріли (28% на Півдні), про обмеження пересування, пов'язані з воєнним станом (18% на Півдні та 15% на Сході) та про обмежений доступ до місцевих магазинів та ринків через відчуття небезпеки під час перебування в магазинах або страх потрапити під обстріл по дорозі до них (26% на Півдні та 11% та Сході). Ці фактори найбільше вплинули на жителів Запорізької та Херсонської областей на Півдні.

Крім того, покупці в Херсонській, Харківській та Запорізькій областях повідомили про пошкодження будівель або інфраструктури в їхніх магазинах або на ринках, а також про пошкодження або загородження на

Рисунок 10: % покупців, які повідомили про негативний вплив фінансових факторів на їхній доступ до магазинів або ринків, за регіонами

Фінансові фактори

Фінансові фактори продовжували негативно впливати на доступ покупців до товарів у магазинах та на ринках по всій Україні, про що в жовтні повідомили 69% респондентів.

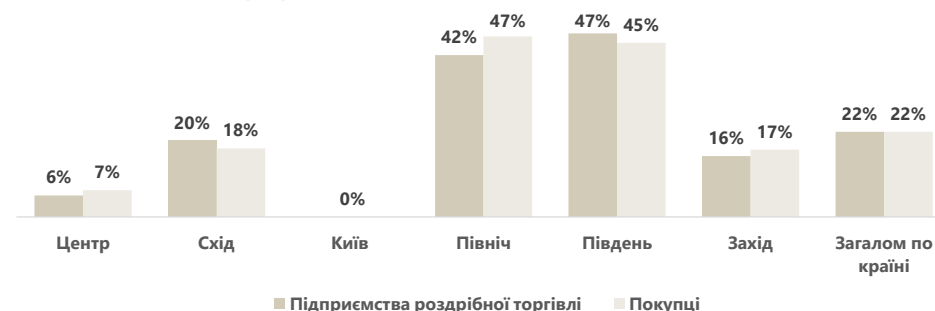
Зростання цін було названо основною причиною цих труднощів для 53% опитаних покупців, найвища частка яких була в Києві (74%) та на Півночі (53%).

Крім того, 35% опитаних покупців на Півдні, 23% на Сході та 20% на Півночі зазначили, що вони не можуть собі дозволити купувати товари в магазинах. Найбільш гострою виявилася ситуація в Запорізькій області, де цю фінансову проблему відзначили 65% респондентів.

Постійне зростання цін на пальне* вплинуло на споживачів, оскільки 19% респондентів вказали на високі ціни на пальне для своїх автомобілів як на один із факторів, що обмежують їхній доступ до магазинів і ринків.

* Див. «Ринкові ціни» на стор. 6.

Рисунок 9 : % покупців та підприємств роздрібної торгівлі, які повідомили про негативний вплив повномасштабної війни на можливість доступу до магазинів, за регіонами

дорогах до них.

Відсутність транспортного сполучення була додатковим чинником, що фізично обмежував можливості 35% опитаних покупців у Запорізькій, 21% у Херсонській та 10% у Харківській областях дістатися до ринків у своїх громадах. Більше того, 15% опитаних покупців у Запорізькій та 10% у Харківській областях указали на тимчасові перебої в роботі магазинів через відключення електропостачання.

Вплив росту цін на пальне був найпомітнішим на Сході, де 29% респондентів зазначили, що пальне для їхніх автомобілів є занадто дорогим.

Висока вартість проїзду в громадському транспорті була також стримуючим фактором, особливо на Заході (про це повідомили 17% респондентів), а також на Півдні (15%).

Важливо відмітити, що опитані покупці на Півдні, як повідомляється, стикалися з проблемами розрахунків, оскільки 24% з них зазначили, що не мали достатньо готівки, а продавці неохоче приймали інші способи оплати.

Як наслідок, проблема цінової доступності залишається критично важливим по всій країні, але особливо на територіях, які раніше були окуповані або тепер знаходяться поблизу лінії фронту, де це є перешкодою в доступі до ринків.

Рисунок 11: Основні фінансові перешкоди** при доступі до магазинів, на які вказали покупці, загалом по країні

** Показники було отримано з відповідей на запитання, в якому наявні декілька варіантів відповідей.

ФУНКЦІОНУВАННЯ РИНКУ

Поточні труднощі

У жовтні 19% опитаних підприємств роздрібно́ї торгівлі повідомили про труднощі з організацією роботи магазинів та забезпеченням їх асортиментом (незначне покращення порівняно з 21% у вересні). Ритейлери на Півдні стикалися з труднощами частіше, ніж в інших регіонах України (39%), а найскладнішою ситуація, за повідомленнями, була в Запорізькій області (87%).

Основними труднощами, про які повідомляли підприємства роздрібно́ї торгівлі по всій країні, були високі ціни від постачальників (9%), причому частіше на це вказували у Львівській (50%), Чернігівській (42%), Житомирській та Запорізькій (33%) областях.

Загрози фізичної небезпеки мали негативний вплив переважно на підприємства роздрібно́ї торгівлі на Півдні та Сході, особливо в прифронтових областях, таких як Херсонська, Запорізька та Харківська. Зокрема, 53% опитаних підприємств роздрібно́ї торгівлі в Херсонській області повідомили про труднощі, пов'язані з фізично небезпечними умовами та обмеженнями на пересування. У Запорізькій області 47% вказали на виклики через небезпечні умови та 27% - через обмеження на пересування.

Крім того, підприємства роздрібно́ї торгівлі в Запорізькій області вказали на труднощі, пов'язані зі зберіганням товарів під час відсутності електроенергії (40%) та забезпеченням достатнього запасу товарів (20%). У Херсонській області підприємства роздрібно́ї торгівлі зазначили проблеми з доступом до готівки для розрахунків із постачальниками (35%).

Карта 4: Орієнтовна частка працюючих підприємств роздрібно́ї торгівлі в жовтні 2023 року, порівняно з довоєнним рівнем, на основі даних, отриманих від опитаних підприємств роздрібно́ї торгівлі, за громадами

Таблиця 4: % підприємств роздрібно́ї торгівлі, які повідомили про нові труднощі, з якими вони зіткнулися з початку повномасштабної війни в лютому 2022 року, за типом труднощів та регіонами*

Вид проблеми	Центр	Схід	Київ	Північ	Південь	Захід	Загалом
Наявність основних товарів		2%	2%	2%	3%		2%
Зростання цін від постачальників	4%	9%		14%	10%	19%	9%
Платоспроможність для розрахунку з постачальниками	3%			1%	15%		3%
Повна укомплектованість штату	2%	2%		7%	3%	7%	4%
Обмеження пересування	1%	12%		1%	22%		6%
Фізична безпека в даному районі		4%			27%		5%
Зберігання товарів під час відсутності електроенергії	1%	4%			10%	2%	3%
Достатня кількість запасів товарів					5%	1%	1%
Інше		1%		2%			1%

* Відсотки було отримано з відповідей на запитання, в якому наявні декілька варіантів відповідей.

У жовтні ключових інформантів серед підприємств роздрібно́ї торгівлі попросили оцінити частку ритейлерів, які працюють на їхньому ринку, порівняно з довоєнним рівнем. На територіях, що знаходяться поблизу лінії фронту, частка працюючих підприємств роздрібно́ї торгівлі була дещо нижчою, ніж у регіонах, які не зазнали безпосереднього впливу від наземних бойових дій. Зокрема, ця частка коливалася від 25% до 50% у певних громадах Харківської, Херсонської, Миколаївської та Одеської областей (див. карту 4). Загалом по країні показник знаходився в межах від 75% до 100%.

Виклики на найближчі місяці

Результати дослідження показали, що 49% опитаних роздрібних продавців очікували на нові труднощі найближчим часом через повномасштабну війну.

Топ-3 виклики, з якими роздрібні продавці очікують зіткнутися в найближчі місяці через війну, загалом по країні

- 1 41% Зростання цін
- 2 37% Зменшення купівельної спроможності покупців
- 3 8% Зменшення мобільності покупців

Найтривожнішою виявилася ситуація в Чернігівській області, де 100% опитаних підприємств роздрібно́ї торгівлі повідомили, що очікують на зростання цін, а 92% - на зниження купівельної спроможності покупців (n= 12).

Водночас, кожен другий опитаний роздрібний продавець у Херсонській області, очікував на зниження мобільності покупців, і така сама частка опитаних в Запорізькій області передбачала зменшення доступності готівки.

ФІНАНСОВІ ПОСЛУГИ

Банки

Частка опитаних покупців, яка повідомляла про повну доступність банківських відділень, що надають повний спектр банківських послуг, зменшилася із 69% у вересні до 64% у жовтні.

За повідомленнями, повітряні атаки продовжували скорочувати часи роботи банківських відділень по всій країні, при цьому найбільша частка респондентів, яка про це повідомляла, була в Центрі (72%).

Як і в попередні місяці, найбільші труднощі з доступом до повного спектру банківських послуг мали респонденти на Півдні, де 34% опитаних покупців вказали на відсутність працюючих банків в їхніх громадах. Найчастіше про такі проблеми повідомляли в Запорізькій (62% респондентів) та Херсонській (45%) областях.

Банкомати

У жовтні 88% покупців повідомили про повну доступність банкоматів, що майже на рівні попереднього місяця (89%).

Суттєві проблеми з доступом до банкоматів систематично спостерігалися на Півдні, де 22% опитаних покупців у жовтні повідомили про відсутність банкоматів в їхніх громадах. Більше того, 10% вказали на їхню недоступність із технічних або інших причин, а 5% відзначили вкрай обмежену кількість працюючих банкоматів. У межах цього регіону проблеми з відсутністю банкоматів найчастіше повідомлялися жителями Запорізької (46%), Херсонської (21%) та Миколаївської (16%) областей. Технічні проблеми та обмежена кількість банкоматів в основному впливала на респондентів у Херсонській області (відповідно 24% та 12%). Крім того, 12% покупців у Запорізькій області повідомили про тривалі перебої в наданні таких послуг, як зняття готівки.

Рисунок 12: % покупців, які повідомили про наявність працюючих відділень «Укрпошти», за регіонами

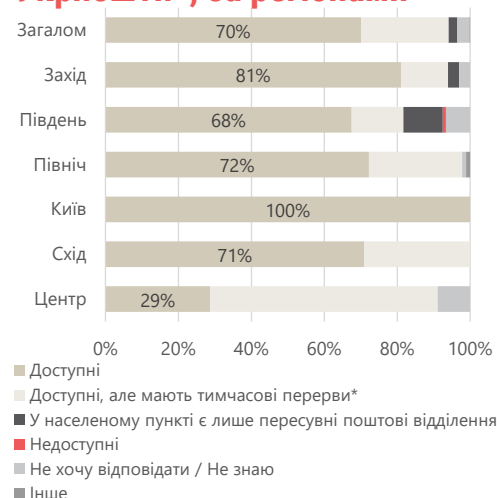

Рисунок 13: % покупців, які повідомили про наявність працюючих банків, за регіонами

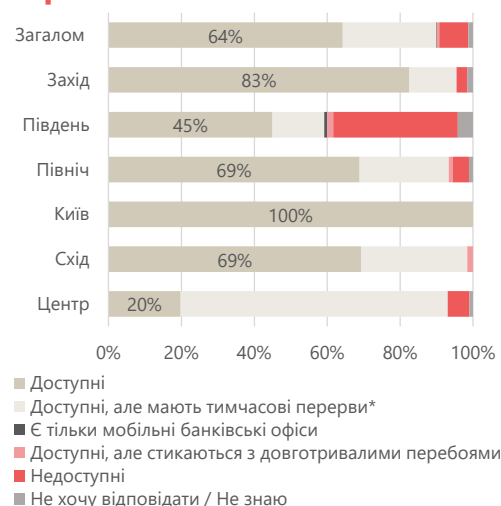
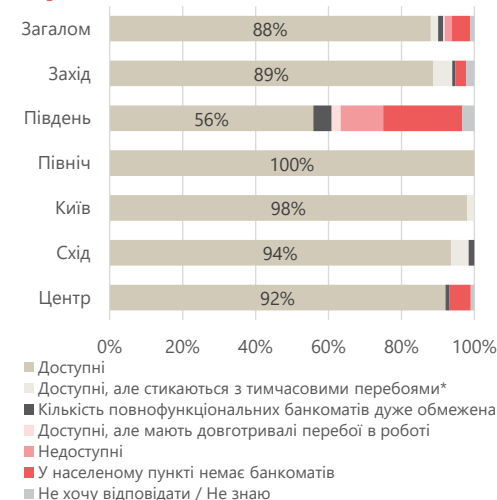

Рисунок 14: % покупців, які повідомили про наявність працюючих банкоматів, за регіонами

Укрпошта**

У жовтні 70% опитаних покупців повідомили, що відділення «Укрпошти» працювали щодня й надавали всі звичайні фінансові послуги, порівняно із 78% у вересні.

Як і в попередні місяці, **результати опитування не виявили суттєвих обмежень у доступі до відділень «Укрпошти»**. Єдиною незручністю, про яку повідомлялося, було призупинення роботи офісів «Укрпошти» під час повітряних тривог, що переважно вплинуло на покупців у Центрі (62%), на Сході (29%) та Півночі (26%). Крім того, 11% опитаних покупців на Півдні вказали на наявність лише пересувних поштових відділень в їхніх громадах.

** «Укрпошта» - державна поштова служба України.

Способи оплати

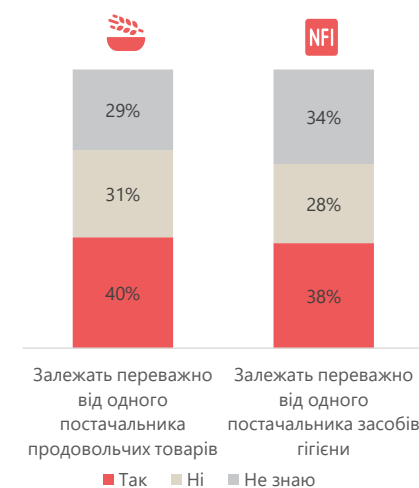
У жовтні основними способами оплати, які приймали опитані підприємства роздрібної торгівлі, були готівка (100%), кредитні картки (86%), дебетові картки (71%), мобільні додатки (56%) та ваучери від ООН та неурядових організацій (5%).

ПОСТАЧАННЯ

Опитування стабільно виявляє тривожну тенденцію: значна кількість підприємств залежить від єдиного постачальника як продуктивних, так і непродовольчих товарів. Це створює суттєві ризики щодо забезпечення необхідного рівня запасів.

Проблема є найбільш вираженою на Півночі та Півдні: результати жовтневого опитування свідчать, що 60% і 61% роздрібних продавців у цих регіонах, відповідно, покладаються на єдиного постачальника продуктивних товарів, а також 63% і 54%, відповідно, - засобів гігієни. Це підкреслює підвищену вразливість ланцюгів постачання на Півночі та Півдні.

Рисунок 15: % покупців, які повідомили, що вони залежать в основному від одного постачальника, загалом по країні

МАКРОЕКОНОМІКА

Споживчі ціни в жовтні, порівняно з вереснем, підвищилися на 0,8%. Більше того, вони залишалися на 3,8% вищими, ніж на початку року та на 5,3% вищими, ніж у жовтні 2022 року⁹.

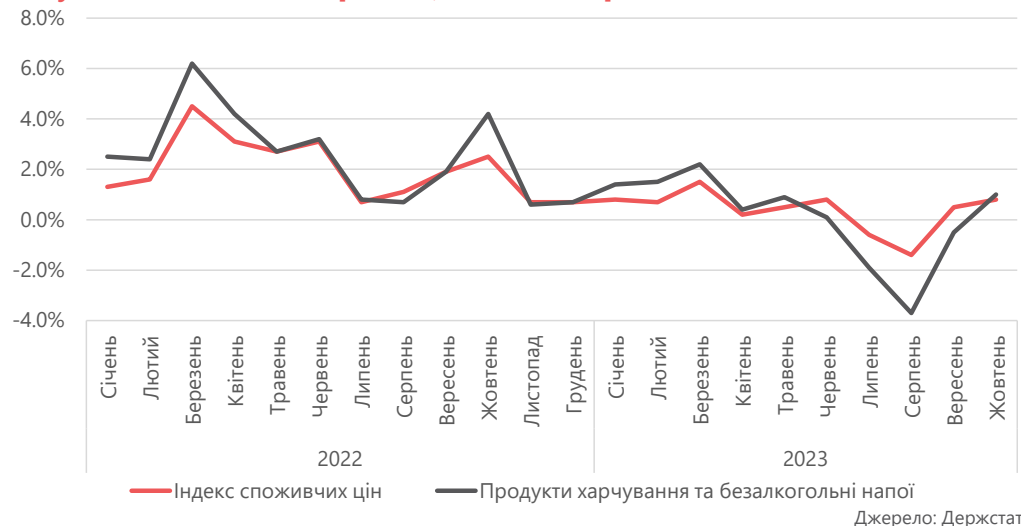
Сповільнення інфляції зумовлювалося більшою пропозицією продовольчих товарів нового врожаю, зокрема овочів та фруктів, зернових та олійних². Інфляцію також стримували ефекти від фіксації окремих тарифів на житлово-комунальні послуги та поліпшення курсових та інфляційних очікувань на тлі стійкості валютного ринку, у тому числі завдяки заходам Національного банку України (НБУ). Водночас витрати бізнесу, пов'язані з війною, залишаються значними. Надалі зростає й вартість енергоносіїв та трудових ресурсів для підприємств¹⁰.

Рисунок 16: Середньоринковий обмінний курс долара США

* За нового режиму офіційний курс визначатиметься на основі курсу за операціями на міжбанківському валютному ринку, а не встановлюватиметься НБУ¹¹.

Рисунок 17: Темпи інфляції, % до попереднього місяця

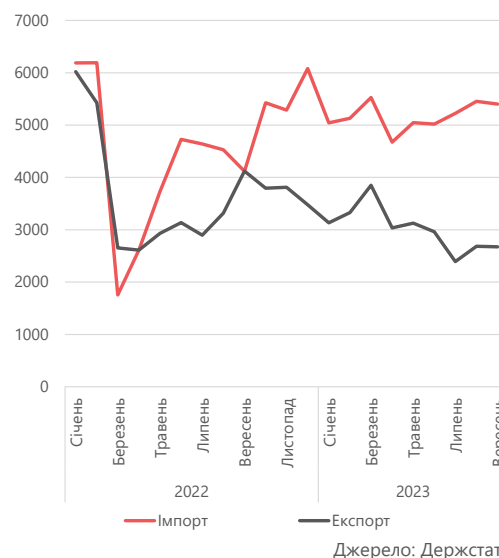

Збереження значних безпекових ризиків, руйнування виробничих потужностей окремих підприємств, логістичні обмеження експортерів, звуження інвестиційного попиту, відновлення зростання цін на пальне, а також значний дефіцит кваліфікованих кадрів стримують економічну активність підприємств.

За проведеним НБУ щомісячним опитуванням підприємств України, більшість респондентів прогнозують зростання цін на власну продукцію та послуги на тлі здорожчання сировини та товарів постачальників. Погіршилися оцінки щодо зайнятості. Респонденти всіх видів діяльності очікують на скорочення загальної чисельності працівників на своїх підприємствах.¹²

Від'ємне сальдо зовнішньої торгівлі України товарами в січні-вересні 2023 року зросло втричі порівняно з аналогічним періодом 2022 року (до 19,4 млрд дол. США із 6 млрд).¹³ За даними Держстату, експорт товарів з України за окреслений період порівняно із січнем-вереснем 2022 року скоротився на 17,8% до 27,1 млрд дол США, тоді як імпорту зріс на 19,2% до 46,5 млрд дол США.

Рисунок 18: Динаміка валової вартості експорту та імпорту України, млн.дол. США

Таблиця 5: Зростання цін на окремі лікарські засоби, загалом по країні

Товари - представники	Середня споживча ціна, грн	Динаміка з вересня 2023 року	Динаміка з жовтня 2022 року
Антибіотики вітчизняні	51.23	▲3%	▲20%
Антибіотики імпортні	194.11	0%	▲4%
Жарознижувальні та знеболювальні препарати вітчизняні	19.40	▲4%	▲16%
Жарознижувальні та знеболювальні препарати імпортні	25.99	▲1%	▲8%
Судинорозширювальні засоби вітчизняні	14.71	▲1%	▲12%
Судинорозширювальні засоби імпортні	69.04	0%	▲6%

Джерело: Держстат

Таблиця 6: Топ-10 областей із найвищою середньомісячною вартістю оренди 1-кімнатної квартири в жовтні 2023 року, грн

Область	Середня ціна оренди, грн	Динаміка з вересня 2023 року	Динаміка з жовтня 2022 року
Закарпатська	12788	0%	▲59%
Львівська	11919	▲1%	▲33%
м.Київ	8680	▲3%	▲14%
Хмельницька	7528	0%	▲7%
Черкаська	7168	▲5%	▲21%
Чернівецька	7143	0%	▲1%
Дніпропетровська	6193	0%	▲5%
Івано-Франківська	6124	0%	▲28%
Рівненська	6100	▲1%	▲17%
Житомирська	6059	▲2%	▲37%
Україна	6519	▲1%	▲19%

Джерело: Держстат

Методологія

Збір даних в рамках CIMR проводиться один раз на місяць по всій території України спільними зусиллями організацій-членів Робочої групи з надання грошової допомоги. Методологія збору первинних даних базується на кількісних структурованих інтерв'ю з респондентами, відібраними для цієї мети. Для цього використовуються два узгоджені опитувальники, один з яких призначений для підприємств роздрібною торгівлі, які виступають в ролі ключових інформантів (KI) щодо ситуації у відповідних сегментах ринку, а інший - для споживачів у досліджуваних магазинах і на ринках для проведення індивідуальних інтерв'ю.

Завдання польових команд -зібрати мінімум три ціни на певний товар у кожній досліджуваній громаді шляхом опитування підприємств роздрібною торгівлі, а також провести щонайменше п'ять інтерв'ю зі споживачами в кожній досліджуваній громаді. По кожному найменуванню реєструється ціна найдешевшого бренду або сорту, які користуються широким попитом. Усі дані збираються польовим персоналом, який володіє загальною методологією та інструментами CIMR. Далі ці дані надходять на загальний сервер РГГД — КоВо, після цього дані очищуються та аналізуються фахівцями REACH, що діє від імені РГГД.

У рамках CIMR також передбачене інтегрування вторинних даних, зокрема даних Державної служби статистики України, які використовуються для триангуляції там, де це можливо.

Ціни, наведені в цьому інформаційному бюлетені, є «медіанами місцевостей», призначеними для мінімізації впливу викидів та неоднакової кількості цін, отриманих з різних громад. Спочатку розраховується медіана цін на кожну досліджувану позицію в межах кожної досліджуваної громади; далі, по кожній позиції експерти REACH розраховують медіану з цього переліку

медіан для більших територіальних одиниць (райони, області, регіони та загалом по Україні).

Детальнішу інформацію про методологію можна знайти в технічному завданні (ТЗ) CIMR, доступному [тут](#) (англійською).

Труднощі та обмеження

Оскільки CIMR спирається на методологію цільової вибірки, результати слід розглядати як індикативні, а не репрезентативні. Окрім того, результати дослідження відображають ситуацію на ринку на момент збору даних.

У методології CIMR для кожного товару реєструється ціна найдешевшого наявного бренду або сорту, який користується широким попитом. Оскільки в різних регіонах той чи інший бренд може бути відсутнім, порівняння цін між регіонами іноді базується на товарах з дещо відмінними характеристиками.

У деяких випадках проведення мінімальної кількості інтерв'ю з підприємствами роздрібною торгівлі або споживачами, передбачене методологією CIMR, є неможливим. Тому з метою відтворення відсутніх цін та розрахунку вартості кошика CIMR може застосовуватись розрахункова ціна, яка базується на медіані відповідного району чи області.

Методологія віддаленого моніторингу CIMR дозволяє отримати достовірні дані про ціни та доступність товарів і послуг. Однак, вона не передбачає збору додаткових даних про функціональність ринку.

З огляду на подальше розширення території проведення CIMR деякі зміни в загальних медіанних цінах можуть бути зумовлені змінами в географічному охопленні, а не фактичними цінами.

Про ініціативу REACH

Ініціатива REACH сприяє розробці інформаційних інструментів та продуктів, які підвищують спроможність суб'єктів гуманітарної діяльності ухвалювати рішення на основі фактичних даних у контекстах надзвичайних ситуацій, відновлення та розвитку. Методології, які використовує REACH, охоплюють збір первинних даних і глибинний аналіз, а вся діяльність здійснюється через механізми міжвідомчої координації гуманітарної допомоги. REACH – це спільна ініціатива організацій IMPACT Initiatives, ACTED і Навчального та науково-дослідного інституту – Програми ООН з використання супутникової інформації в оперативних цілях (UNITAR-UNOSAT).

Кінцеві примітки

¹ TEXTY.ORG.UA «Під ударом. Що й коли обстрілювала Росія», 31 жовтня 2023 року, доступно [тут](#)

² Національний банк України «Коментар Національного банку щодо рівня інфляції у жовтні 2023 року», 10 листопада 2023 року, доступно [тут](#)

³ Державна служба статистики України «Середні споживчі ціни на товари (послуги) по Україні у 2023 році», 14 жовтня 2023 року, доступно [тут](#)

⁴ Державна митна служба України «До уваги суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності!», 16 жовтня 2023 року, доступно [тут](#)

⁵ Forbes Ukraine «Ціна боротьби з російським пальним. В Україні дорожчає автогаз - у чому причина і де зупиняться ціни», 1 листопада 2023 року, доступно [тут](#)

⁶ Statista «Кількість цивільних жертв, спричинених мінами, вибухонебезпечними залишками війни (ВЗВ), та вибухами на військових складах в Україні з квітня 2014 року по вересень 2023 року» (англійською), доступно [тут](#)

⁷ Vesti UA «Збирали дрова: у лісі під Черніговом батько з сином підірвалися на розтяжці», 16 жовтня 2023 року, доступно [тут](#)

⁸ Слово і Діло «Верещук розповіла, мешканці яких областей можуть безкоштовно отримати дрова на зиму», 27 вересня 2023 року, доступно [тут](#)

⁹ Державна служба статистики України «Індекси цін», 9 жовтня 2023 року, доступно [тут](#)

¹⁰ Національний банк України «Інфляційний звіт, жовтень 2023 року», 2 листопада 2023 року, доступно [тут](#)

¹¹ Національний Банк України «НБУ впроваджує керовану гнучкість обмінного курсу, що посилить стійкість валютного ринку та економіки», 2 жовтня 2023 року, доступно [тут](#)

¹² Національний Банк України «Щомісячні опитування підприємств України, жовтень 2023 року», 1 листопада 2023 року, доступно [тут](#)

¹³ Державна служба статистики України «Зовнішня торгівля України товарами за 9 місяців 2023 року», 13 жовтня 2023 року, доступно [тут](#)

Про РГГД

Робочу групу з надання грошової допомоги в Україні було засновано у 2016 році, і її зараз спільно очолюють ACTED та УКГС ООН. Це технічна робоча група в межах Міжкластерної координаційної групи (МККГ) під загальним стратегічним та програмним керівництвом Гуманітарної команди країни (ГКК). Робоча група з надання грошової допомоги приділяє основну увагу координації програм Багатоцільової грошової допомоги (БЦГД) та сприянню відповідності використання готівки як способу надання гуманітарної допомоги.

Партнери

Донори

